

Variationen i den danske flora

Peter Wind

Seniorbiolog
Bioscience
Science & Technology
Aarhus University
pwi@dmu.dk

Artsdiversiteten i den danske flora

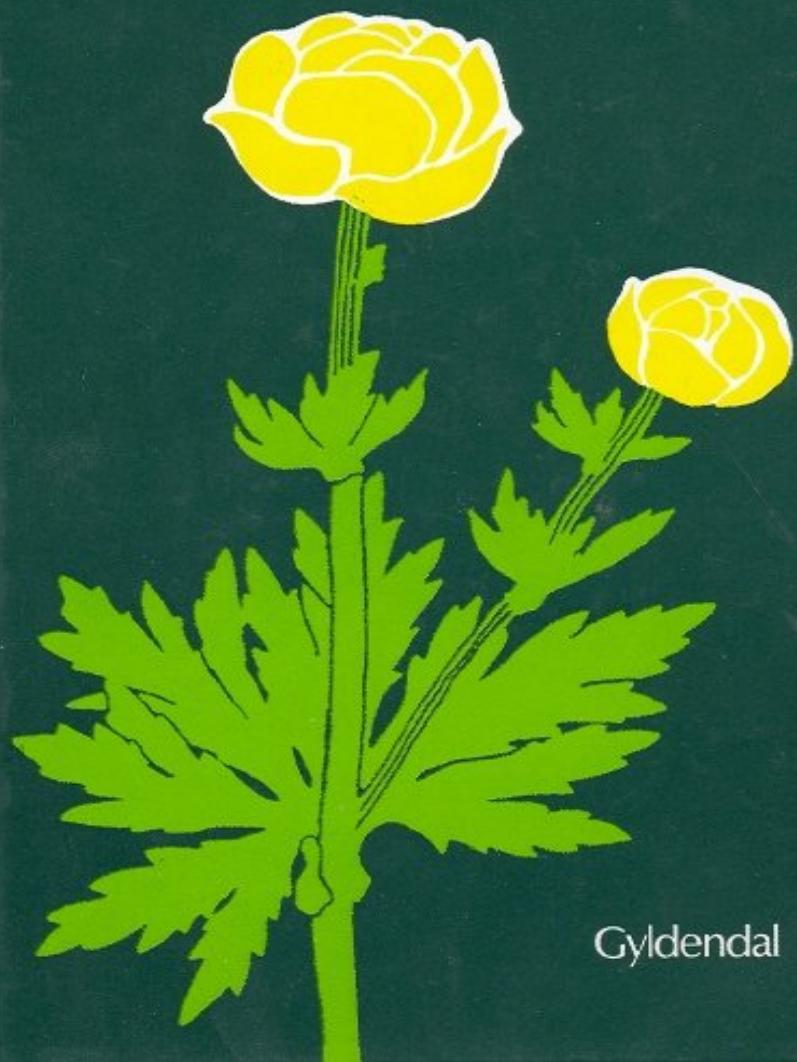
Kilde: Wind 2000	Karsporepl	Nøgenfrøede	Tokimbl	Enkimbl	I alt
Spontane	48	2	656	301	1007
Indførte	1	27	189	23	240
Indslæbte	2	0	465	79	546
Forsvundet	1	0	7	3	11
Underarter	0	0	85	22	107
Varieteter	0	2	44	13	59
Krydsninger	3	1	93	80	177
I alt	55	32	1539	521	2147

Danske floraer fra 1800-tallet

Dansk feltflora

Redigeret af Kjeld Hansen

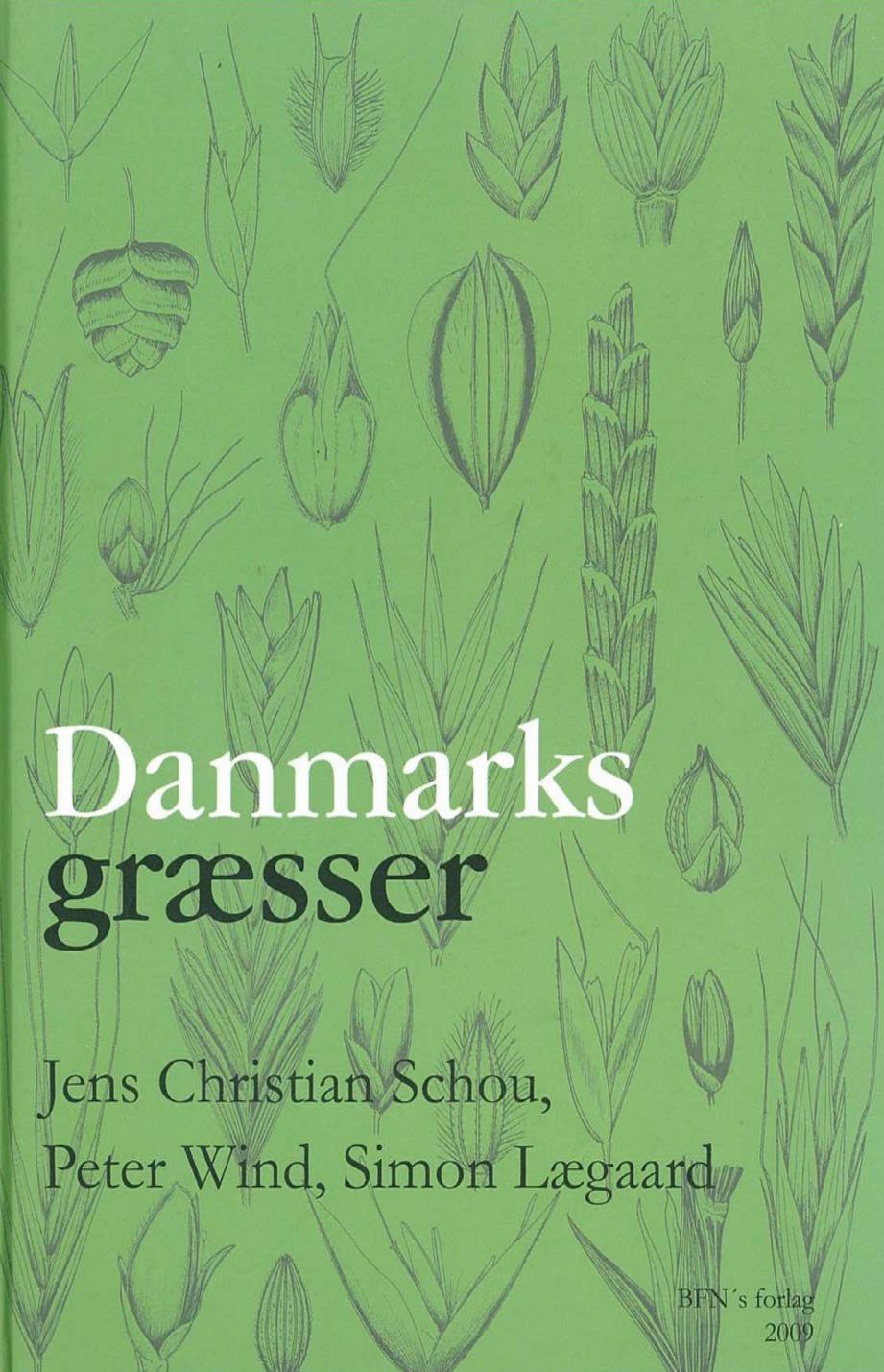

Gyldendal

Danmarks halvgræsser

Jens Christian Schou

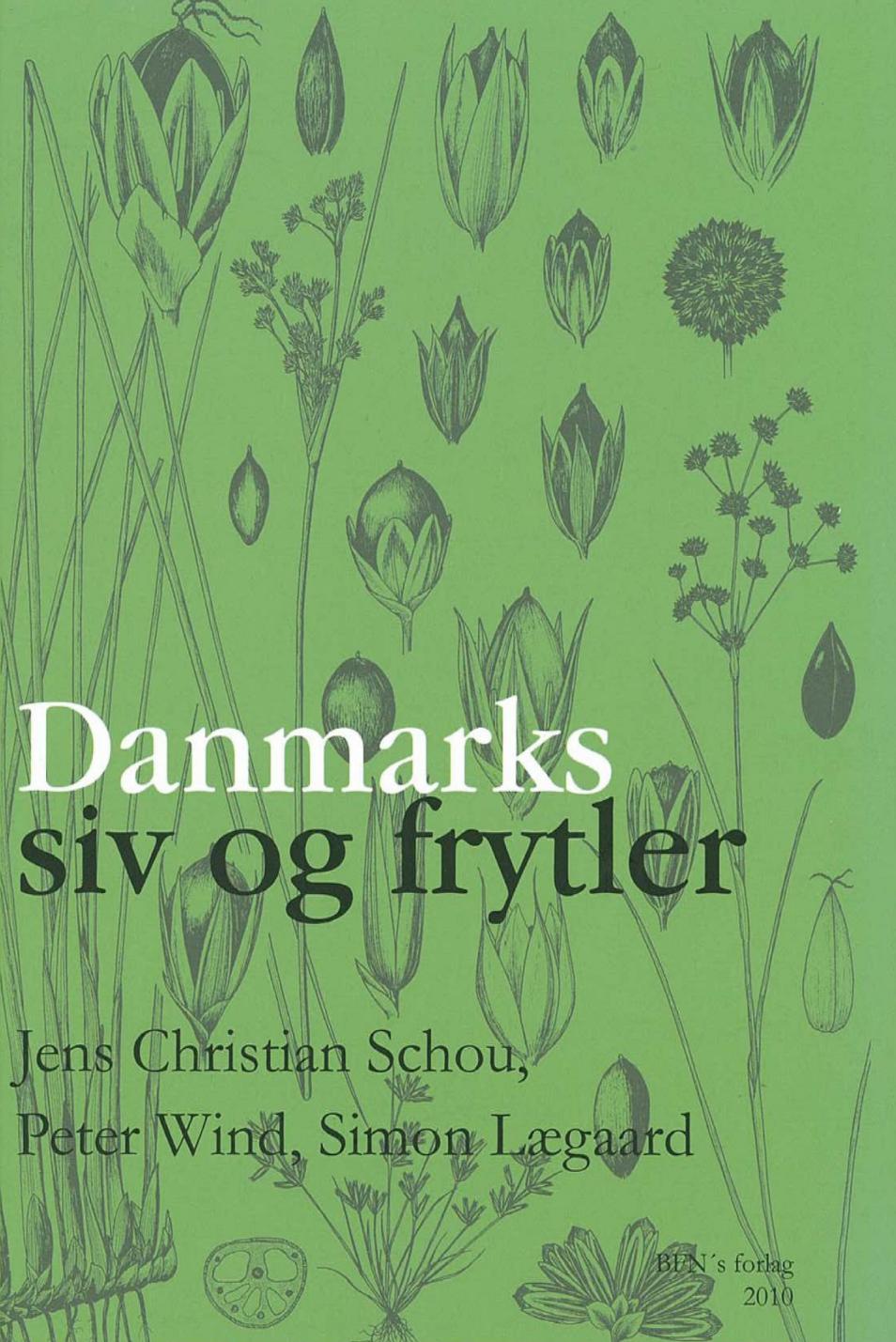
BNF's forlag

Danmarks græsser

Jens Christian Schou,
Peter Wind, Simon Lægaard

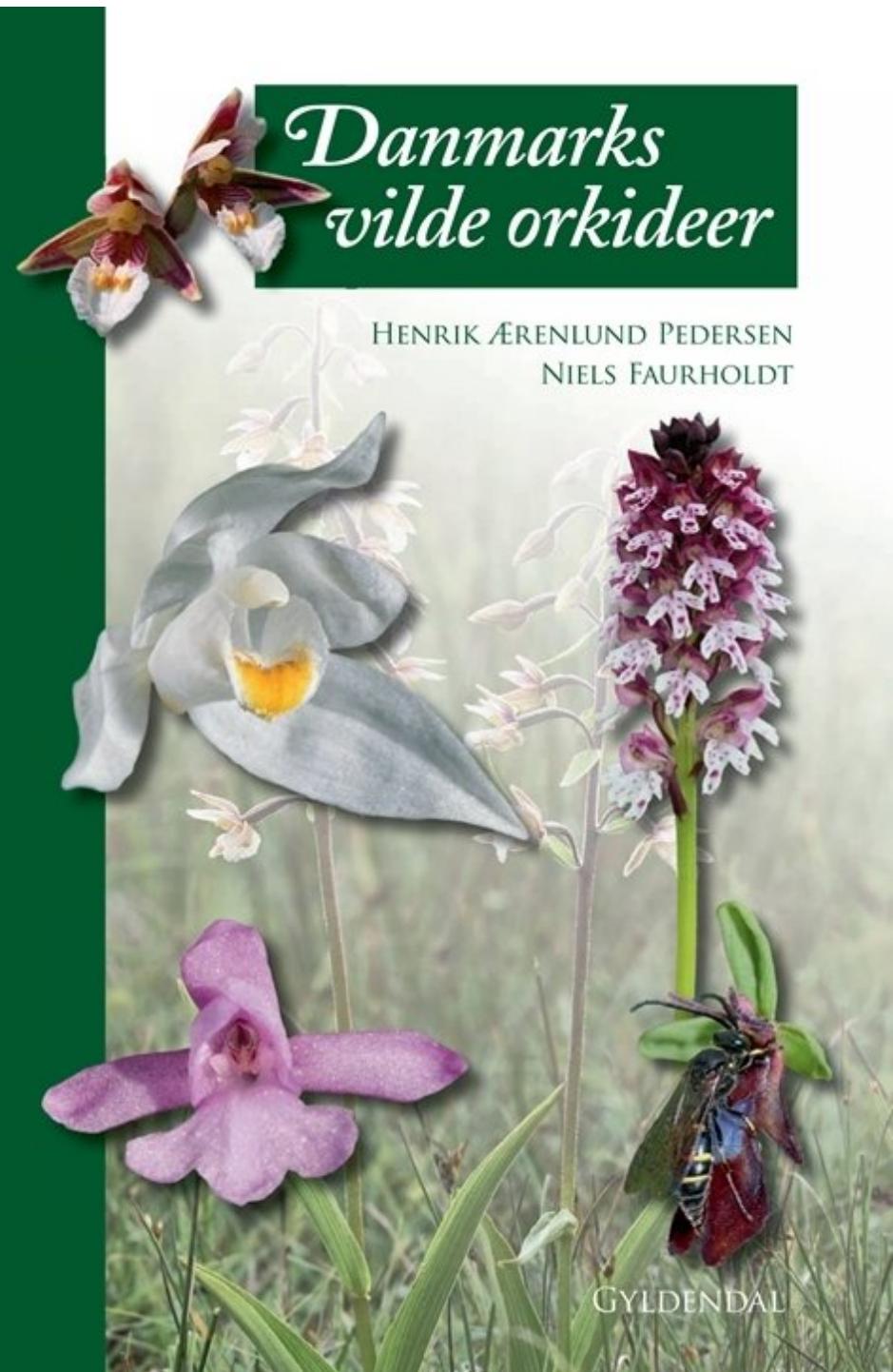
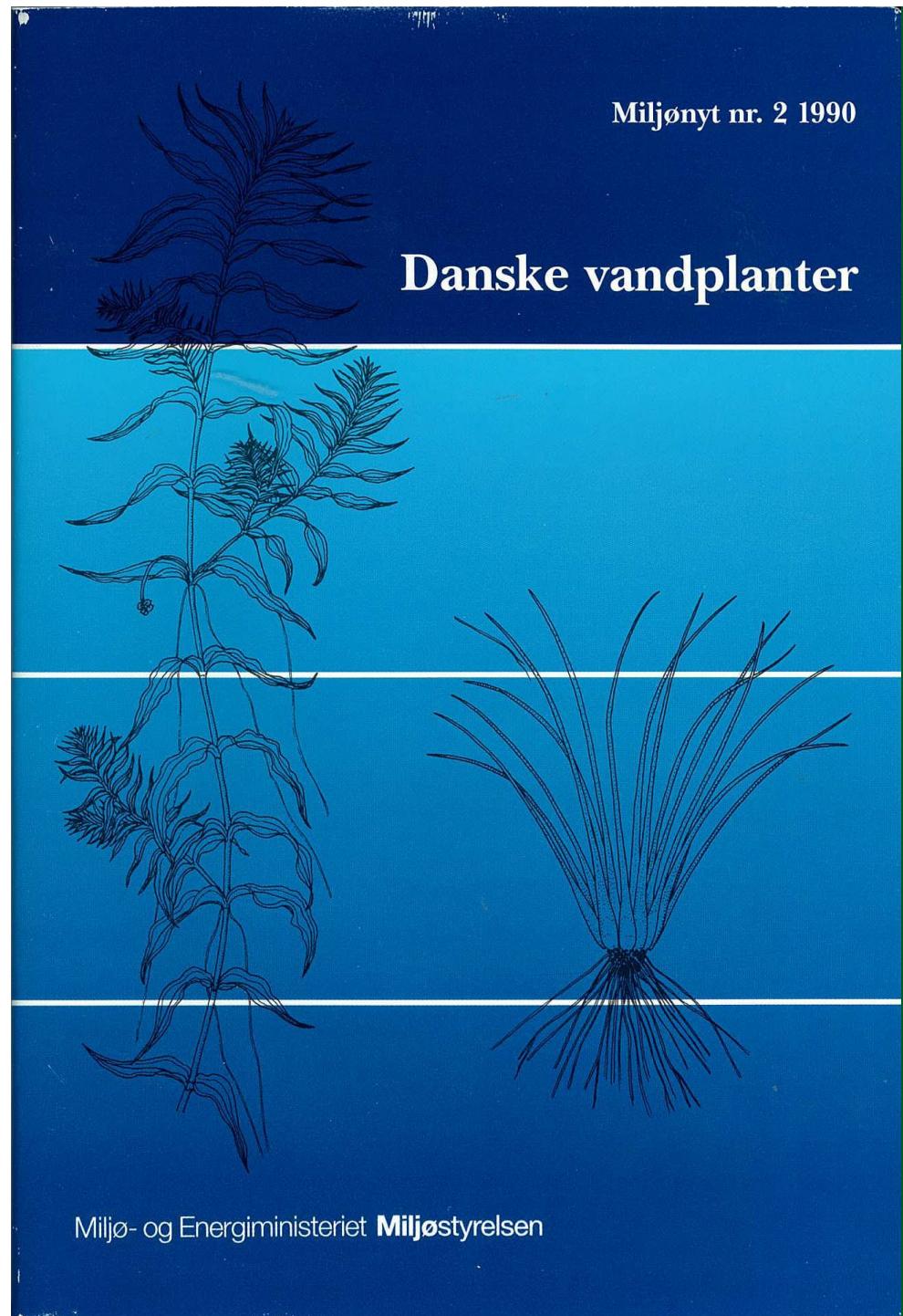
BFI's forlag
2009

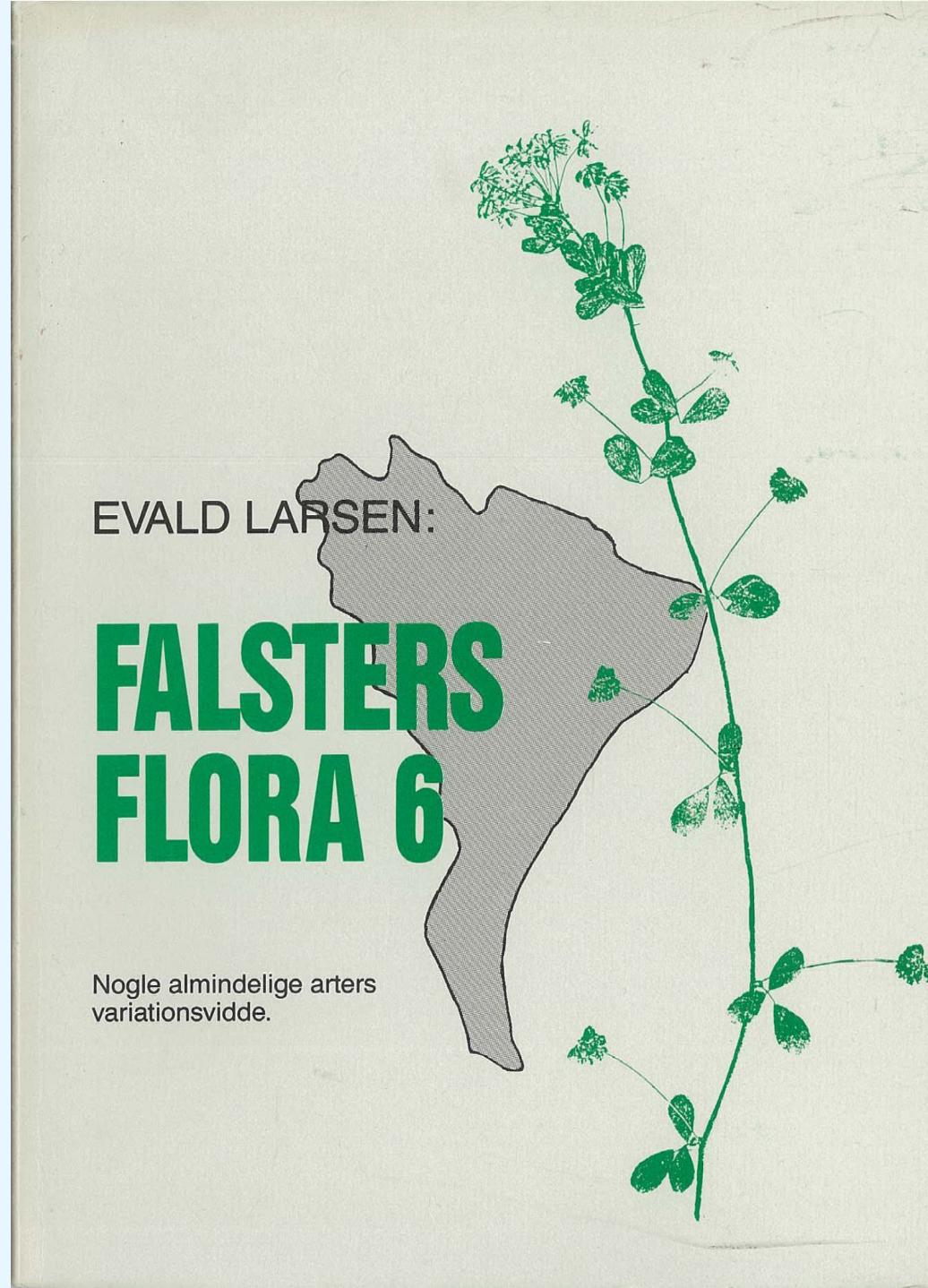

Danmarks siv og frytler

Jens Christian Schou,
Peter Wind, Simon Lægaard

BFI's forlag
2010

ØKOLOGISKE PLANTERACER LANGS DANSKE KYSTER

AF TYGE W. BÖCHER

Som bekendt varierer arter, og variationen skydes ydre kår (modifikation) eller forskelle i det arvelige grundlag eller oftest begge dele. På ekskursioner står man gang på gang med en eller anden »afviger« og ved ikke, hvad man skal tro om den: Modifikation eller race? Er kårene ekstreme på en eller anden måde (stærk vindpåvirkning, stærkt gødet jord e. l.), vil de fleste forestille sig, at det afvigende ydre helt og holdent skydes kårene. En dværgagtig plante på en stormomsust strandskrænt er dværg – fordi den er kuet af stormen! Det lyder overbevisende, men er meget ofte aldeles forkert. Det er den svenske forsker Göte Turesson's fortjeneste at have påvist, at mange i naturen forekommende afvigere er økologiske racer (»økotyper«), og at arter ofte reagerer på næsten samme måde over for samme slags voksestedsbetegnelser. På fjelde optræder mange arter i lavt-voksende, tidligt-blomstrede racer, medens lavlandet bebos af høje, sildige racer. Disse resultater blev vundet ved dyrkning af planter fra de forskellige steder på en forsøgsmark under ens kår, enten planter, der blev transplanteret fra naturen direkte til marken, eller planter fremkommet efter såning af frø, høstet på forskellige naturlige lokaliteter.

Nøjes man med få prøver af en art fra vidt forskellige typer af voksepladser (fjeld-lavland), vil forsøget let føre til, at man forestiller sig, at arten omfatter et lille antal veladskilte racer. Men i virkeligheden består den som regel af en mængde racer, der trin for trin eller helt jævnt forbinder den ene yderlighed med den anden. Variationen er kontinuerlig, uden skarpe skel. Hvis kårene glider jævnt over fra det ene til det andet, vil variationen også gøre det. Med andre ord »økotypen« er i almindelighed en vilkårligt afsgrænsset gruppe af racer knyttet til en vilkårligt afsgrænsset voksestedstype.

Vort land er så lille og så lidt varieret i topografisk henseende, at chancen for at finde udprægede »økotyper« kunne synes lille. Man glemmer let, at de klimatiske forskelle (især m. h. t. nedbøren) er meget

Fig. 1. Vestvendt tør vegetation på Bulbjerg. Den halvåbne vegetation i baggrunden domineres af strandvejbred (*Plantago maritima*), rød swingel (*Festuca rubra*) og en dværgagtig race af plettet kongepen (*Hypochoeris maculata*), hvis kurve ses som lyse prikker. I baggrunden »Skarreklit«. T. W. B. fot. 1942.

store inden for landets grænser, og at der overalt ved kysterne finder bratte overgange sted både hvad klima og jordbund angår. Der er naturligvis også brat overgang fra skoven og ud på åben mark, men denne overgang er skabt af mennesket og oftest af ny dato. En økologisk race-dannelse beror på naturens udvalg af bestemte biotyper, der er særlig egnede til det pågældende milieu. Men en sådan selektion forudsætter, at arten ved mutationer har dannet en mængde varianter, blandt hvilke udvalget kan foregå. Vi ved ikke, hvor lang tid en sådan økologisk race-dannelse tager, men hurtigt går det næppe.

Ved kysterne har skoven altid måttet give op kortere eller længere

FLORA OG FAUNA

udgivet af

NATURHISTORISK FORENING
FOR JYLLAND

med støtte af
undervisningsministeriet

Udkommer med 4 hæfter om året
(marts, juni, september, december)

Tidsskriftet er medlemsblad for:
Naturhistorisk Forening for Jylland
Naturhistorisk Forening for Sjælland
Naturhistorisk Forening for Lolland-Falster
Naturhistorisk Forening for Fyn
Bornholms naturhistoriske Forening

Indmeldelse i de pågældende foreninger kan ske til formændene.

Abonnement kan desuden tegnes i boghandelen eller ved henvendelse til ekspeditionen.

Bogladepris:
kr. 40 (incl. moms) pr. årgang.

Trykt i Clemenstrykkeriet, Århus.

Redaktion:

Edwin Nørgaard,
Skjærsoejvej 5, 8240 Risskov.
Tlf. (06) 17 79 73.

Ekspedition:

Preben Jørgensen,
Hertzvej 44, 8230 Åbyhøj.
Tlf. (06) 15 82 84.
Postkonto nr. 68786.

Udsendt 15.12.72.

Fra redaktionen:

Med dette hæfte er der udsendt 78 årgange af »Flora og Fauna«, og det er vist siges, at hvert eneste hæfte har været med til at forøge kendskabet til vores lands planter- og dyreverden. Dette skyldes udelukkende den selvopfrelse og ihærdighed, hvormed samlere og naturagtagtere har arbejdet, samtidig med at de har taget sig tid til at sætte deres erfaringer på skriftlig form og publicere dem. Derved har de glædet bladets læsere, og i sidste ende har de vel også bidraget en smule til viden-skaben. Det er derfor en kær pligt for redaktoren at takke alle, der i det forløbne år har sendt artikler og meddelelser til bladet. Men samtidig benyttes lejligheden til at appellere til alle, der ligger inde med fund eller iagttagelser, der skønnes at have mere almen interesse, men som dog ikke eigner sig til at blive benyttet i en større sammenhæng. Måske er der stof nok til en notits under »Mindre meddelelser«. Det er da altid et forsøg værd, og der er ofte brug for nogle linier tekst eller en god illustration til denne rubrik. Redaktionen har endnu et ønske, et så ubeskeden ønske, at det ikke eigner sig til fremsættelse i denne seriøse ramme. Den interesserede leser henvises til 3. omslagsside midtpå og vil da straks forstå redaktørens nytårsønske og gøre alt, for at det kan gå i opfyldelse.

E. N.

Bøger, der ønskes anmeldt i *Flora og Fauna*, og manuskripter til artikler, der ønskes optaget i bladet, sendes til redaktionen.

Alle henvendelser vedrørende abonnement, bladets forsendelse, indbetaling af kontingent m. v. må rettes til ekspeditionen, hvortil også enhver adresseforandring bør meddeles snarest.

Af Anfred Pedersen

(Platanvej 15, Vordingborg)

Variationen hos *Juncus articulatus* er ikke aklaret. En sorterings af herbariemateriale på grundlag af kombinationer af morfologiske karakterer, der anses for at være vigtige, fører ganske vist med sig en gruppering med gode relationer til forskellige biotoper; men mellemformer tilslører klar differentiering og røber hybriddannelse eller fænotypisk variation. Hovedarten, var. *articulatus*, kan få rodslående eller flydende stængler; i skygge eller mellem høje græsser kan blomsterstanden blive meget stor og udspærret, men stænglen er stedse opstigende og støttende sig til vegetationen. – Fra denne adskiller var. *multiflorus* (Lange) sig ved at have store, 7-10-blomstrede nøgler på oprette, kraftige stængler fra ret vidtløbende jordstængler, samt ved at være soppende i vand ved sørrede. Typen, der blev beskrevet af Lange 1864, stammer fra rørsumpen ved Borre Sø og Ørn Sø ved Silkeborg. Efter Lange i Bot. Tids. 3, s. 79 (1869), Lange 1888 og Ascherson & Graebner 1902-04 er den identisk med den fra Corsika beskrevne *Juncus macrocephalus* Viv., hvilket burde efterprøves. Kendt fra distr. 11, 14, 20, 29, 34-35, 47 og 52. – En grønlig, lav form med butte frugter synes at svare til var. *subobtusatus* (A. & Gr.), kendt fra nogle få moser. – K. Wiinstdedt har i herbariet på Botanisk Museum udskilt var. *apiculatus* (upubl., syn. var. *cuspidatus* Brenner ?, Brenner 1888), der har jævnt tilspidsede frugter uden eller næsten uden »skulderrund«, oprette, tynde, mere finbladede stængler; den vokser i græsvegetation i frodige kær, skovenge og skovsumpe, kendt fra distr. 1, 9, 13a-14, 24-25, 27, 29, 32-33, 37, 39a, 41, 44-47 og 53. Her skal særligt tilgodeses de tre kystracer var. *hylandri* Hämet-Ahti, var. *lindhardii* (Wiinst.) Wiinst. (non var. *obtusatus* Engelm. fra østlige Nordamerika) og var. *litoralis* Patze, Meyer & Elkan.

Juncus articulatus var. *hylandri*

var. *hylandri* er beskrevet af Hämet-Ahti 1966 fra Finland. Den afviger fra hovedarten ved at have en smalt ægformet, mod griflen jævnt tilspidsset kapsel (hovedarten har en spids, elliptisk kapsel med en markeret »skulderrund« under griflen). Kapslen er over 3 mm lang. Blomsterstanden er lang og smal med opadrettede grene, normalt er der 15-60

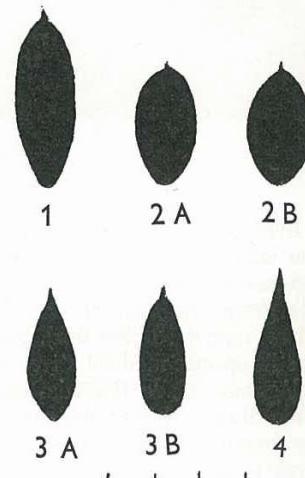

Fig. 1. Typisk frugtform i moden tilstand hos *Juncus articulatus* var. *articulatus* (1), var. *lindhardii* (2a, 2b), var. *litoralis* (3a, 3b) og var. *hylandri* (4). Målestokken angiver 3 mm.

Danske endemer – endem art med begrænset geografisk udbredelse

- › **Kilde-Syre**
- › **Klippe-Skræppe (også Norge)**
- › **Tæt Skov-Vikke (også England)**
- › **Dansk Rundbælg**
- › **Klit-Øjentrøst**
- › **Nordisk Øjentrøst**
- › **Skagen-Hullæbe**
- › **Rubus ammobius ssp. pseudoplicatus**
- › **Rubus hobroënsis**
- › **Galium valdepilosum ssp. slesvicense**

Kilde: Jonsell 2004

Langsporet Gøgelilje

Kilde-Syre

Klippe-Skræppe

Øjentrøst

Dansk Rundbælg

Skagen-Hullæbe

Muse-Vikke

Plettet Kongepen

Smalbladet Høgeurt

Smalbladet Høgeurt

Klit-Stedmoderblomst

Strand-Gulerod

Strand-Storkenæb

Strand-Natskygge

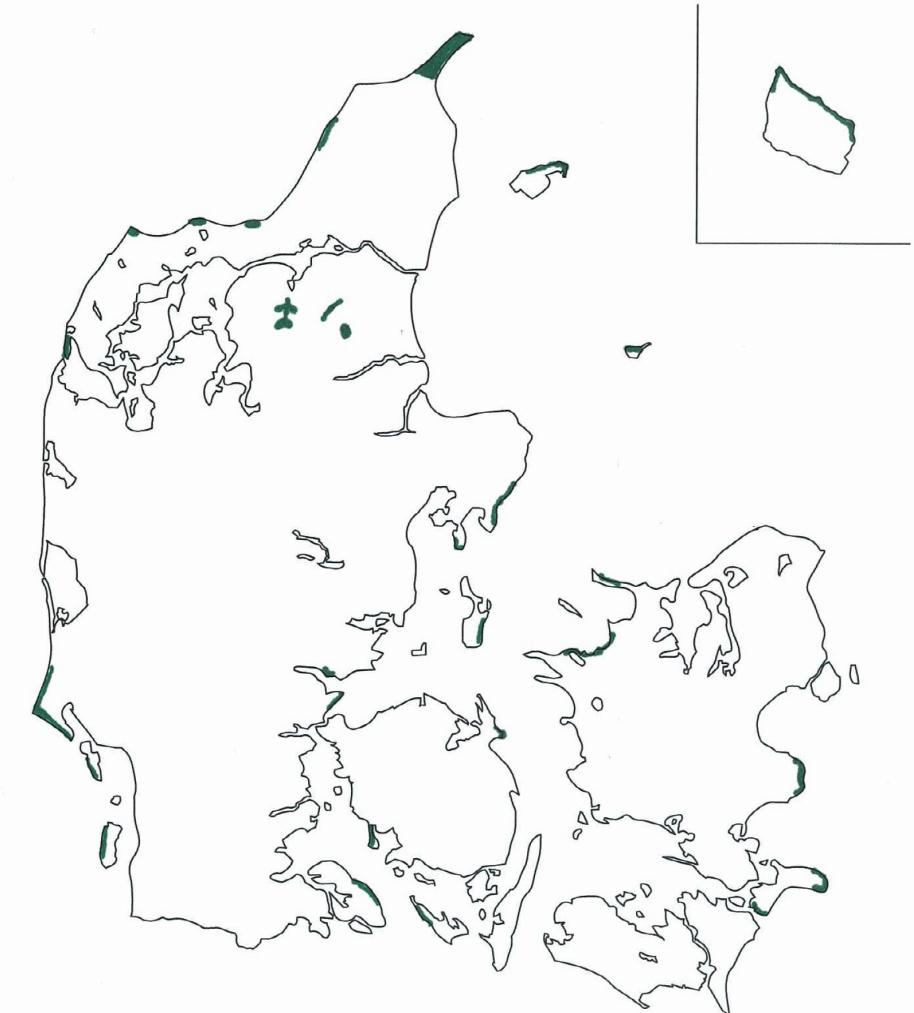
Tæt Skov-Vikke

Tæt Skov-Vikke

De særlige danske varieteters habitater

- › **Skrænter med plastisk ler**
- › **Kilder og vældområder**
- › **Bornholms klippekyst**
- › **Kalkklinter**
- › **Skagens Odde**
- › **Hvide, kalkrige klitter**
- › **Strandoverdrev**
- › **Rullestenstrandvolde**

Variationen i den danske flora

› **Tak for opmærksomheden**

